

انجيل يهوذا

-
- عنوان و نام پدیدآور:** انجیل یهودا: از دست‌نوشته چاکوس/ ویراستاران رودولف کاسر، ماروین میر، گرگور وورست همراه با تفسیری از بارت د. ارمن؛ ترجمه شروین اولیایی.
- مشخصات نشر:** تهران: ققنوس، ۱۳۹۹.
- مشخصات ظاهری:** ۱۶۰ ص.
- شابک:** ۹۷۸-۶۲۲-۰۴-۰۳۲۵-۸
- وضعیت فهرست‌نویسی:** فیبا
- یادداشت:** عنوان اصلی: The Gospel of Judas: from Codex Tchacos, c2006.
- موضوع:** انجیل یهودا — تاریخ.
- موضوع:** Gospel of Judas -- History
- شناسه افزوده:** کاسر، رودولف، ۱۹۲۷-۲۰۱۳ م.، ویراستار
- شناسه افزوده:** Kasser, Rodolphe, 1927-2013
- شناسه افزوده:** مایر، ماروین، ویراستار
- شناسه افزوده:** Meyer, Marvin W.
- شناسه افزوده:** وورست، گرگور، ۱۹۶۴- م.، ویراستار
- شناسه افزوده:** -Wurst, Gregor, 1964-
- شناسه افزوده:** شروین، اولیایی، ۱۳۶۰-، مترجم
- رده‌بندی کنگره:** BS۲۴۶۰
- رده‌بندی دیویی:** ۲۲۹/۸
- شماره کتاب‌شناسی ملی:** ۶۲۳۱۶۶۰
-

انجیل یهودا

از دست‌نوشتهٔ چاکوس

ویراستاران:

رودولف کاسر، ماروین میِر، گرگور وُرسِت
همراه با تفسیری از بارت د. اِرمِن

ترجمهٔ شروین اولیایی

این کتاب ترجمه‌ای است از:

The Gospel of Judas
from Codex Tchacos

edited by Rodolphe Kasser, Marvin Meyer, and Gregor Wurst
National Geographic Society, 2006

انتشارات قنوس

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری،
شماره ۱۱۱، تلفن ۴۰ ۸۶ ۴۰ ۶۶
ویرایش، آماده‌سازی و امور فنی:
تحریریه انتشارات قنوس

ویراستاران: رودولف کاسر، ماروین میسر، گرگور وُرسر

انجیل یهوذا

از دست‌نوشته چاکوس

ترجمه شروین اولیایی

چاپ اول

۱۱۰۰ نسخه

۱۳۹۹

چاپ پارمیدا

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۴-۰۳۲۵-۸

ISSN: 978-622-04-0325-8

www.qoqnoos.ir

Printed in Iran

۲۵۰۰۰ تومان

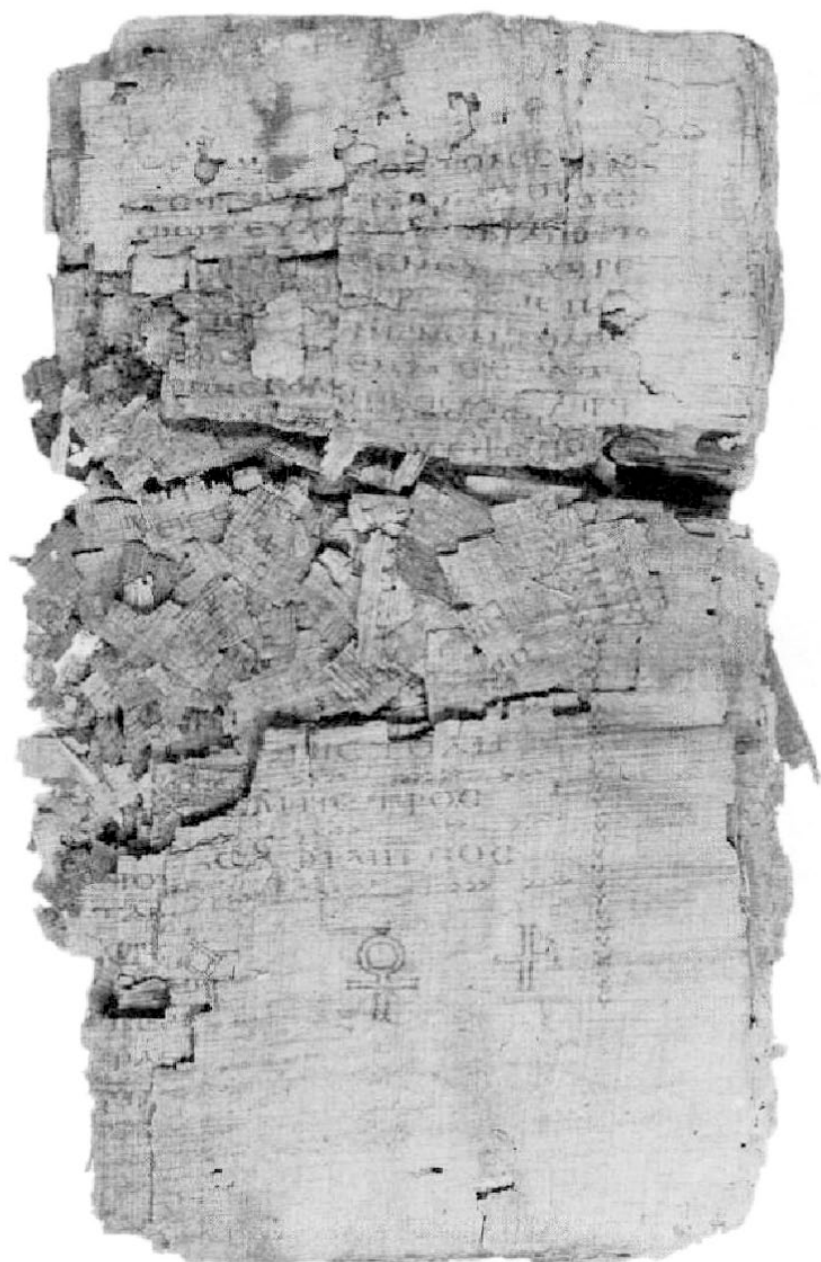
فهرست

- ۷..... یادداشت مترجم فارسی
- ۱۱..... یادداشت انجمن نشنال جئوگرافیک
- ۱۷..... مقدمه
- ۲۹..... انجیل یهودا
ترجمه رودولف کاسر، ماروین میر و گرگور وُرسْت، با همکاری فرانسوا گُدار

تفسیرها

- ۵۵..... داستان دست نوشته چاکوس و انجیل یهودا
رودولف کاسر
- ۷۷..... مسیحیت زیر و رو می شود: بیش جایگزین انجیل یهودا
بارت د. اِرمِن
- ۱۱۱..... ایرنایوس لیونی و انجیل یهودا
گرگور وُرسْت
- ۱۲۳..... یهودا و فرقه گنوسی
ماروین میر
- ۱۵۱..... کتاب شناسی
- ۱۵۵..... معرفی مؤلفان
- ۱۵۶..... نمایه

دست‌نوشتهٔ چاکوس در سال ۲۰۰۱

یادداشت مترجم فارسی

کتابی که هم‌اینک در دست دارید نخستین ترجمه انجیل یهودا به زبان فارسی است. این انجیل خود بخشی از یک دست‌نوشته یا نسخه خطی^۱ پاپیروسی است که به «دست‌نوشته چاکوس» مشهور است. این نسخه خطی، که در سال‌های پایانی دهه ۱۹۷۰ میلادی طی حفاری مخفیانه‌ای در مصر کشف شد، سرنوشت پرماجرایی را پشت سر گذاشت تا سرانجام به دست مؤسسه نشنال جئوگرافیک رسید. این مؤسسه بی‌درنگ گروهی از متخصصان را برای ترمیم و ترجمه انجیل یهودا برگزید و سرانجام، در سال ۲۰۰۶، ویراست نخست (editio princeps) آن را برای اولین بار منتشر کرد. اصل این انجیل به زبان قبطی بر برگ‌های پاپیروسی مکتوب شده و متعلق به قرن سوم یا چهارم میلادی است. با وجود این، پژوهشگران اعتقاد دارند که نسخه باز یافته ترجمه‌ای از نسخه‌ای قدیمی‌تر به زبان یونانی است. شرح ماجرای این انجیل به تفصیل در کتاب حاضر، در بخش «داستان دست‌نوشته چاکوس و انجیل یهودا»، آمده است.

انجیل یهودا، از زمان انتشار تاکنون، بارها به زبان‌های مختلف ترجمه، بازبینی و تفسیر شده است، اما من تصمیم گرفتم همان نسخه اصلی را به فارسی ترجمه کنم. اول از همه به این دلیل واضح که این نسخه ویراست نخست است و صرفاً پس از آن و بر اساس آن است که ترجمه و تفاسیر

1. codex

بعدی موضوعیت پیدا می‌کنند. دوم این‌که این ویراست نخست نتیجه کار گروهی است که همگی از قبطنی پژوهان مطرح بین‌المللی‌اند و اعضای منتخب مؤسسه نشنال جئوگرافیک و بنیاد مایسیناس برای ترمیم، رمزگشایی و ترجمه این متن. و سوم این‌که کتاب حاضر، علاوه بر متن خود انجیل، تاریخچه اکتشاف، تشریح روند ترمیم و چند مقاله توضیحی و تفسیری در مورد اهمیت و جایگاه انجیل یهودا را نیز شامل می‌شود.

در این کتاب درباره انجیل یهودا و مکاتب گنوسی به تفصیل صحبت شده است و نیازی به تکرار نیست. اما لازم است خواننده ناآشنا با تاریخ مسیحیت با برخی اصطلاحات مقدماتی آشنا شود: گنوسیس (یا گنوس) واژه‌ای یونانی به معنای شناخت و معرفت است و «گنوسی» یا «گنوستیک» به اصطلاح به گروه‌های متنوعی گفته می‌شد که قایل به امکان شناخت باطنی یا سری بودند. در قرون آغازین مسیحیت، فرقه‌های گنوسی بسیاری وجود داشتند که عقایدی مغایر با مسیحیت راست‌کیش (یعنی دین رسمی و پذیرفته شده کلیسا) داشتند و پدران کلیسای نخستین آن‌ها را «بدعت‌گذار» می‌نامیدند. این گروه‌ها انجیل‌های بسیاری نیز در اختیار داشتند که متفاوت با چهار انجیل مقبول کلیسا بود. با پیروزی مسیحیت راست‌کیش و همچنین با تعیین کتب مقدس و اصیل از سوی کلیسا، این گروه‌ها به مرور از بین رفتند و آثارشان نیز از میان رفت. ما تا قرن گذشته اطلاعات بسیار اندکی درباره این گروه‌ها و مکتوباتشان در اختیار داشتیم، تا این‌که در سال ۱۹۴۵ در شهر نجع حمادی مصر دست‌نوشته‌هایی کشف شدند که حاوی تعداد زیادی متن گنوسی، انجیل غیررسمی و آپوکریفا^۱ بودند، که اغلب آن‌ها برای نخستین بار در معرض دید پژوهشگران و مردم قرار می‌گرفتند. این متون را معمولاً دست‌نوشته‌ها یا مجموعه کتب نجع حمادی می‌خوانند که شامل انجیل توماس، انجیل حقیقت، انجیل فیلیپ، کتاب سری یوحنا و بسیاری متون دیگر می‌شوند. درباره این متون دو کتاب ارزشمند به فارسی منتشر شده است که از آن‌ها بهره فراوان برده‌ام.^۲ با این همه، در میان کشفیات نجع

۱. آپوکریفا عنوانی است برای متونی که کلیسا آن‌ها را اصیل نمی‌داند و به رسمیت نمی‌شناسد. — م.
 ۲. استوارت هالروید، ادبیات گنوسی، ترجمه ابوالقاسم اسماعیل پور (تهران: هیرمند، ۱۳۹۵)؛ الین پیگلز، انجیل‌های گنوسی، ترجمه ماشاءالله کوچکی میدی (تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۴).

حمادی نیز اثری از انجیل یهودا نبود و هنوز بایست دهه‌ها برای خواندن آن منتظر می‌ماندیم.

گفتنی است که کتابی تحت عنوان انجیل یهودا اثر هنریک پاناس، نویسنده لهستانی، را انتشارات رواق با ترجمه پرویز داریوش در سال ۱۳۵۹ منتشر کرده و در سال‌های گذشته نیز انتشارات فردوس و سپس انتشارات اساطیر آن را تجدید چاپ کرده‌اند. این کتاب رمانی تخیلی از زبان یهوداست. نویسنده سه نقل قول تاریخی را در آغاز کتاب و به عنوان «درآمد» رمان خود می‌آورد که از وجود متنی به نام انجیل یهودا خبر می‌دهند. به‌راستی نیز، پیش از کشف انجیل یهودا، این سه نقل قول تنها شواهد تاریخی‌ای بودند که از وجود چنین انجیل گمشده‌ای خبر می‌دادند. متأسفانه هنریک پاناس در سال ۱۹۸۵، بیست و یک سال پیش از انتشار نخستین ویراست انجیل یهودا، درگذشت و نتوانست شاهد کشف انجیلی باشد که رمان خود را با تصویری از آن نوشته بود.

در جریان این ترجمه، همواره به ترجمه بی‌همتای پیروز سیار از عهد عتیق (تهران: هرمس، ۱۳۹۴) و عهد جدید (تهران: نی، ۱۳۸۷) رجوع کردم و بسیار از این دو کتاب کمک گرفتم.

باید این نکته را نیز ذکر کنم که هر جا چیزی به متن افزوده‌ام آن را به شکل (—م) آورده‌ام.

در پایان از جناب آقای امیر حسین زادگان مدیر محترم انتشارات ققنوس که مثل همیشه پشتیبان من در انتشار شایسته این اثر بودند سپاسگزارم. از جناب آقای محمد صبائی که متن را ویرایش کردند و بر دقت و زیبایی آن افزودند و همچنین از ویراستاران و دست‌اندرکاران انتشارات ققنوس کمال تشکر را دارم.

یادداشت انجمن نشنال جئوگرافیک

وقتی فریدا چاکوس نوسبرگر، عتیقه‌فروشِ اهل زوریخ، در سال ۲۰۰۰ دست‌نوشتهٔ قدیمی حاوی انجیل یهودا را به دست آورد، این دست‌نوشته حدود بیست سالی بود که برای فروش گذاشته شده بود و از مصر به اروپا و از آن‌جا به ایالات متحده حمل شده بود. رودولف کاسر، متخصص سوییسی این نوع متون قبطی، می‌گوید که هرگز متنی در وضعی بدتر از این ندیده است. «دست‌نوشته چنان شکننده بود که با جزئی‌ترین تماسی خرد می‌شد.» خانم چاکوس، که از خطر خرابی دست‌نوشته آگاه شده بود، آن را به بنیاد مایسیناس برای هنر باستان^۱ واگذار کرد تا ترمیم و ترجمه شود و سپس آن را به موزهٔ قبطی قاهره بدهند. پروژهٔ این دست‌نوشته، که باستان‌شناسی، این علم پیشگام، و یک موضوع جالب فرهنگی را در هم می‌آمیخت، طبیعتاً به کار مؤسسهٔ نشنال جئوگرافیک می‌آمد. این مؤسسه حمایت انستیتو وایت برای اکتشاف تاریخی^۲ را به دست آورد، بنیادی که تد وایت، بنیان‌گذار شرکت گیتوی،^۳ تأسیس کرده بود تا از پروژه‌هایی حمایت کند که دانش بشر را از راه کاوش تاریخی و علمی افزایش می‌دهند. مؤسسهٔ نشنال جئوگرافیک و انستیتو وایت به همراه بنیاد مایسیناس مشغول به کار شدند تا اصالت سند را تأیید

1. the Maecenas Foundation for Ancient Art

2. the Waitt Institute for Historic Discovery

3. Gateway

کنند، فرایند مرمت را ادامه دهند و محتوای دست‌نوشته را ترجمه کنند. اما پیش از هر چیز، بایست فلورانس داربر، که متصدی محافظت از دست‌نوشته بود، با کمک گرگور وُرسِت، پژوهشگر قبطی، متن تکه‌تکه را احیا می‌کرد. کسی صفحات را از نو نظم و ترتیب داده بود و بخش‌های بالایی پایپروس (همراه با شماره صفحات) تکه‌تکه شده بود. مشکل بزرگ‌تر این بود: حدود هزار قطعه، مانند خرده‌هایی ریز، پخش و پراکنده بود. داربر قطعات شکننده را با انبرک برداشت و در میان صفحات شیشه‌ای قرار داد. او و وُرسِت توانستند بیش از هشتاد درصد از متن را با کمک کامپیوتر، در پنج سال پرمشقت، از نو سرهم کنند. کاسر و دیگر پژوهشگران این سند بیست و شش صفحه‌ای را ترجمه کردند، که حکایتی تفصیلی بود از باورهای گنوسی که مدت‌ها پنهان مانده بود. پژوهشگران مسیحیتِ نخستین می‌گویند که این برجسته‌ترین کشف متنی در دهه‌های اخیر است. کاسر می‌گوید: «این دست‌نویس از طریق معجزه‌ای کشف شد.»

مؤسسه نشنال جئوگرافیک، برای این که از قدمت و اصالت دست‌نوشته اطمینان حاصل کند، دقیق‌ترین بررسی‌های ممکن را روی آن انجام داد، بی‌آن که آن را تخریب کند. این بررسی‌ها شامل ارائه نمونه‌های کوچک پایپروس به دقیق‌ترین فرایند تاریخ‌گذاری رادیوکربنی موجود، و نیز مشورت با پژوهشگران پیشگام قبطی متبحر در زمینه کتیبه‌شناسی و نسخه‌شناسی بود. مؤسسه نشنال جئوگرافیک، در دسامبر سال ۲۰۰۴، پنج نمونه کوچک را برای تاریخ‌گذاری رادیوکربنی به آزمایشگاه طیف‌سنجی شتاب‌دهنده جرم^۱ دانشگاه آریزونا در توسان آریزونا تحویل داد.

چهار فقره از این نمونه‌ها تکه پایپروس‌هایی از دست‌نوشته بودند، در حالی که نمونه پنجم بخش کوچکی از جلد چرمی کتاب بود به همراه پایپروس چسبیده به آن. در این فرایند هیچ بخشی از متن آسیب ندید. در اوایل ژانویه سال ۲۰۰۵، متخصصان آزمایشگاه طیف‌سنجی آزمایش

1. Accelerated Mass Spectrometry (AMS)

تاریخ‌گذاری رادیوکربنی خود را کامل کردند. اگرچه قدمت نمونه‌های اندازه‌گیری‌شده متفاوت بود، میانگین تاریخ تقویمی برای مجموعه مابین سال‌های ۲۲۰ و ۳۴۰ میلادی با ضریب خطای +/- شصت سال تخمین زده شد. بنا بر نظر دکتر تیم جول، مدیر آزمایشگاه طیف‌سنجی، و گرگ هودگینز، دانشمند پژوهشگر در این زمینه، «قدمت تخمینی نمونه‌های پایپروسی و چرمی خیلی به همدیگر نزدیک است و تخمین می‌زنند که دست‌نوشته متعلق به حدود قرن سوم یا چهارم میلادی است.»

تاریخ‌گذاری رادیوکربنی، از زمان اکتشافش در اواخر دهه ۱۹۴۰، معیاری استثنائی برای تعیین قدمت اشیا و مصنوعات باستانی در حوزه‌هایی از باستان‌شناسی تا دیرینه‌اقلیم‌شناسی بوده است. توسعه فناوری طیف‌سنجی شتاب‌دهنده جرم محققان را قادر ساخته است که از قطعات بسیار ریز مصنوعات نمونه‌برداری کنند، کاری که در مورد این دست‌نوشته نیز انجام شد. آزمایشگاه طیف‌سنجی دانشگاه آریزونا در کار خود شهرتی جهانی دارد — از جمله کارهای آن تعیین دقیق قدمت طومارهای بحرالमित بود، که پژوهشگران را قادر ساخت طومارها را به‌درستی در بافت تاریخی حقیقی‌شان جای دهند. بنا بر نظر پژوهشگران بزرگی که دست‌نوشته چاکوس را مطالعه کردند، محتوا و سبک زبانی این دست‌نوشته نیز گواهی دیگر بر اصالت آن است. این پژوهشگران متخصص عبارت‌اند از دکتر رودولف کاسر، استاد پیشین دانشگاه ژنو و از مترجمان اصلی مجموعه کتب نجع حمادی؛ دکتر ماروین میر از دانشگاه چپمن (اورنج، کالیفرنیا)؛ و استیون امل، استاد مطالعات قبطی در دانشگاه مونستر (آلمان). هر سه آنان در ترجمه این دست‌نوشته نقشی مؤثر داشتند.

بنا بر نظر این پژوهشگران، مفاهیم الهیاتی و ساختار زبانی این دست‌نوشته بسیار شبیه به مفاهیمی است که در کتب نجع حمادی دیده می‌شود، کتبی که بیشترشان متونی گنوسی‌اند که در دهه ۱۹۴۰ در مصر کشف شده و متعلق به قرون نخست مسیحیت‌اند.

دکتر میر می‌گوید: «این متن با نظرات شناخته‌شده قرن دوم میلادی همخوانی کامل دارد. این متن حتی در شکل قطعه‌قطعه‌شده‌اش بسیار جالب توجه است

— کاملاً با قرن دوم، و به‌خوبی با بخش خاصی از قرن دوم متناسب است.»
 امل با دیدگاه میر در این مورد موافق است که محتوای این دست‌نوشته جهان‌بینی گنوسی یگانه‌ای را نشان می‌دهد که در قرن دوم متداول بوده است. او می‌گوید: «(برای جعل چنین سندی) شما باید جهانی را نشان دهید که با هر جهانی که امروزه می‌شناسیم به‌کلی بیگانه است. جهانی که هزار و پانصد سال دارد... این کار حتی برای پژوهشگرانی که عمر خود را به مطالعه برای فهم این امور گذرانده‌اند بسیار دشوار خواهد بود، چه برسد به این‌که مردمان دیگر چنین سندی پدید آورند. برای خلق مصنوعی مانند این، نبوغی حقیقی لازم است و من شخصاً چنین کاری را ممکن نمی‌دانم.»
 امل می‌افزاید: «تردید ندارم که این دست‌نوشته از مصنوعات اصیل مصر باستانی متأخر است و این‌که دربردارنده مدرکی برای آثار اصیل ادبیات آپوکریفایی مسیحیت باستانی است.»

علاوه بر انعکاس جهان‌بینی گنوسی، گواه کتیبه‌شناسی نیز اصالت دست‌نوشته را تأیید می‌کند. دکتر امل، متخصص کتیبه‌شناسی یا دست‌نوشته‌های قبطی، چنین می‌گوید: «کسی که این متن را با دقت نوشته کاتبی حرفه‌ای بوده است. طرز نگارش آن تقریباً دست‌نوشته‌های نجع حمادی را به یاد می‌آورد. این متن با هیچ‌کدام از آن دست‌نوشته‌ها یکی نیست، اما از نوعی مشابه آن‌هاست.»

«این پرسش که آیا کسی در دوران مدرن می‌تواند شیئی مانند این را جعل کند یا نه در نظر من پرسشی باطل است — اصلاً نباید چنین پرسشی کرد. چنین کسی نه‌تنها باید مواد اصیل، یعنی پاپیروس، آن هم نه هر پاپیروسی، بلکه پاپیروس قدیمی در اختیار داشته باشد، بلکه باید بداند که چطور از الفبای قبطی دوران نخستین سرمشق بگیرد. تعداد متخصصان قبطی در جهان که چنین کاری بلدند بسیار کم است. فرد جاعل هم‌چنین باید متنی را به زبان قبطی به نگارش درآورد که از نظر دستوری صحیح و قانع‌کننده باشد. شمار کسانی که می‌توانند چنین کاری انجام دهند بسیار کمتر از کسانی است که می‌توانند خط قبطی را بخوانند.»
 در کوششی مجدد برای حصول یقین مطلق از اصالت دست‌نوشته،

نمونه‌هایی از جوهر به شرکت مک‌کرون و شرکا ارسال شد — شرکتی که به سبب کار خود در زمینهٔ تحلیل قانونی جوهر بسیار مشهور است. این تحلیل نیز اصالتِ سند را تأیید کرد.

میکروسکوپ الکترونی عبوری^۱ وجودِ کربن سیاه به عنوان ترکیب اصلی جوهر را تأیید کرد، و نیز این را که شیرازهٔ میانی از صمغی است که با جوهرهای قرون سوم و چهارم میلادی سازگار است.

شرکت مک‌کرون و شرکا سپس با استفاده از روشی مشهور به طیف‌سنجی رامان^۲ توانست ثابت کند که این جوهر حاوی عنصر جوهر فلز-مازویی است که با جوهرهای آهن‌مازو سازگار است که در قرن سوم به کار می‌رفته است.

1. Transmission Electron Microscopy (TEM)

2. Raman spectroscopy

مقدمه

ماسه‌های مصر، در گذر سالیان، گنجینه‌ها و شگفتی‌های باستان‌شناختی بی‌شماری به ما داده‌اند و اینک این ماسه‌ها یافته‌تماشایی دیگری را بر ما آشکار می‌کنند: انجیل یهودا که به تازگی کشف شده است و در این جا برای نخستین بار منتشر می‌شود.

خود عنوان متن نیز تکان‌دهنده است، انجیل یهودا — یهودا اسخریوطی. در انجیل‌های عهد جدید (متی، مرقس، لوقا و یوحنا. — م) و بخش عمده سنت مسیحی، یهودا اسخریوطی چونان نمونه کامل انسانی خیانتکار توصیف می‌شود، چونان خائنی که استادش عیسی را تسلیم مقامات رومی می‌کند و کمتر چیزی در شخصیت او هست که او را به انجیل، یا «بشارت»، عیسی پیوند دهد. در انجیل لوقا، گفته شده که شیطان به وجود یهودا راه می‌یابد و او را به ارتکاب کردار ناپسندش وامی‌دارد، و، در انجیل یوحنا، عیسی به دوازده شاگرد خطاب می‌کند و می‌گوید که یکی از آن‌ها، یهودا، ابلیس است. بر اساس عهد جدید، عاقبت یهودا نیز مانند اعمال او ننگین است. او بابت خیانت به عیسی از مقامات رومی خون‌بها دریافت می‌کند، و (بنا بر آنچه در انجیل متی آمده است) خود را دار می‌زند، یا شکمش دریده و متحمل مرگی فجیع می‌شود (چنان‌که در اعمال رسولان می‌بینیم). در هنر مسیحی، یهودا را معمولاً در حال انجام دادن کاری نشان می‌دهند که برایش بدنامی به بار آورده

است: خیانت به عیسی با بوسه (زدن بر صورت او. — م) — بوسه یهودا. اما حتی در عهد جدید، نکته جذابی درباره یهودا اسخریوطی وجود دارد. حکایت خیانت یهودا به عیسی هنوز هم داستانی بسیار نیرومند و حزن‌انگیز است: یکی از نزدیک‌ترین دوستان عیسی به وی خیانت می‌کند. در انجیل‌های عهد جدید، یهودا به حلقه درونی شاگردان عیسی تعلق دارد و، بنا بر انجیل یوحنا، او وظیفه خزانه‌داری گروه را بر عهده دارد و جوهی که عیسی و شاگردان می‌توانند در اختیار داشته باشند به او سپرده شده است. علاوه بر این، مگر نه این‌که خود عیسی در شام آخر به یهودا دستور می‌دهد که آنچه باید را انجام دهد و به او می‌گوید که آن را هرچه سریع‌تر انجام دهد؟ آیا تمام این‌ها بخشی از طرح و نقشه الهی نیست — این‌که عیسی باید برای گناهان بشر بمیرد و روز سوم از میان مردگان برخیزد؟ آیا بدون یهودا و بوسه او تصلیب و رستاخیز هرگز ممکن بود روی دهد؟ بسیاری از کسانی که از شخصیت و انگیزه‌های یهودا در حیرت بوده‌اند معمای یهودا اسخریوطی، شاگرد عیسی و خائن به وی، را کاویده و بررسی کرده‌اند. درباره یهودا آثاری غنی وجود دارد که شامل کتاب‌هایی مشهور، خواه در حوزه پژوهش آکادمیک و خواه در حوزه آثار معاصر، می‌شود — سه روایت از یهودا اثر خورخه لوئیس بورخس؛ مرشد و مارگریتا اثر میخائیل بولگاکوف؛ یهودا: شاگرد خداوند اثر هانس یوزف کلاوک؛ یهودا: خائن یا دوست عیسی؟ اثر ویلیام کلاسن؛ یهودا اسخریوطی و اسطوره شیطان یهودی اثر هایم ماکوبی و یهودا نماینده‌ای از مارسل پانیول.^۱ در فیلم موزیکال راک عیسی مسیح سوپرستار، یهودا اسخریوطی تقریباً ستاره نمایش است، و حضور او همراه با موسیقی موجب می‌شود بیننده در باب عمق وفاداری او به عیسی دید همدلانه‌ای پیدا کند. باب دیلن در آهنگ خود «With God on Our Side» درباره یهودا می‌خواند:

۱. از میان آثار نام‌برده، تنها دو مورد نخست به فارسی ترجمه و منتشر شده‌اند: خورخه لوئیس بورخس، سه روایت از یهودا، ترجمه مانی صالحی علامه (تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه، ۱۳۹۲). میخائیل بولگاکوف، مرشد و مارگریتا، ترجمه عباس میلانی (تهران: نشر نو، ۱۳۶۲). (این کتاب را انتشارات امیرکبیر نیز با عنوان استاد و مارگریتا با ترجمه بهمن فرزانه در سال ۱۳۹۶ منتشر کرده است.)

بر شماست که تصمیم بگیرید
آیا یهودا اسخریوطی
خدا را با خود داشت یا نه.^۱

یهودا اسخریوطی انجیل یهودا به عیسی خیانت می‌کند، اما همزمان قهرمان این انجیل است. او به عیسی می‌گوید: «من می‌دانم کیستی و از کجا آمده‌ای. تو از قلمرو جاودان باربلو آمده‌ای. و من سزاوار نیستم نام کسی را به زبان آورم که تو را فرستاده است.» در جهان روحانی انجیل یهودا، اقرار به این که عیسی از «قلمرو جاودان باربلو» آمده است یعنی اقرار به این که عیسی موجودی الهی است، و اعلام بیان‌ناپذیری نام آن کس که عیسی را فرستاده به معنای اعتراف به این است که خداوند حقیقی روح نامتناهی عالم است. برخلاف دیگر شاگردان، که عیسی را به درستی درک نمی‌کنند و توان ایستادن پیش روی او را ندارند، یهودا می‌فهمد که عیسی کیست، پیش روی او قرار می‌گیرد و از او می‌آموزد.

در انجیل یهودا، یهودا در نهایت عیسی را تسلیم می‌کند اما این کار را با آگاهی از علت آن و در پاسخ به درخواست صادقانه عیسی انجام می‌دهد. عیسی به دیگر شاگردان اشاره می‌کند و به یهودا می‌گوید: «لیک تو از جملگی ایشان فراتر خواهی رفت. چه آن بشری را قربانی خواهی کرد که مرا پوشانیده است.» بنا بر انجیل یهودا، عیسی نجات‌بخش است نه به دلیل آمدن در پوشش جسم میرا، بلکه چون می‌تواند روح یا انسان روحانی‌ای را آشکار کند که در ساحت درون است، و منزل حقیقی‌اش نه این جهانِ ناکاملِ پایین بلکه جهان الهی نور و حیات است. در انجیل یهودا، مرگ در نظر عیسی نه تراژدی است، و نه شرّی ضروری که سبب آموزش گناهان می‌شود. در این انجیل، برخلاف انجیل‌های عهد جدید، عیسی بسیار می‌خندد. او به سستی شاگردانش و به پوچی‌های زندگی انسانی می‌خندد. مرگ، چونان راه خروج از این وجودِ مادیِ عبث، چیزی نیست که از آن بترسیم یا بیم آن را

1. You'll have to decide/Whether Judas Iscariot/Had God on his side.

داشته باشیم. مرگ نه تنها موجب غم و اندوه نمی شود، بلکه راهی است که به کمک آن عیسی از جسم آزاد می شود تا بتواند به منزل آسمانی اش بازگردد، و یهودا، با خیانت خود، به دوستش یاری می رساند تا از جسم خویش خلاص شود و من درونی، من الهی، خود را رها سازد.

این چشم انداز از بسیاری لحاظ با چشم انداز انجیل های عهد جدید تفاوت دارد. در دوران شکل گیری کلیسای مسیحی، علاوه بر انجیل های عهد جدید، یعنی متی، مرقس، لوقا و یوحنا، انجیل های متعدد دیگری نیز تألیف شدند. در میان این انجیل های دیگر، که در بعضی موارد به طور کامل و در مواردی دیگر بخشی از آن ها به دست ما رسیده است، انجیل حقیقت و نیز انجیل های توماس، پطرس، فیلیپ، مریم، ایونی ها، ناصری ها، عبرانی ها و مصری ها یافت می شوند، و این انجیل ها تنوع غنی دیدگاه ها در مسیحیت نخستین را ثابت می کنند. مسیحیان نخستین کوشیدند، در انجیل هایی که می نویسند، به روش های مختلف درباره هویت عیسی و چگونگی پیروی از او توضیح دهند، با این حال در میان تمام این انجیل ها انجیل یهودا اثری متفاوت است.

انجیل یهودا می تواند در ردیف انجیل هایی طبقه بندی شود که به طور معمول انجیل های گنوسی نام گرفته اند. انجیل یهودا، که احتمالاً در حدود نیمه قرن دوم و به احتمال زیاد بر مبنای نظرات و منابع بسیار قدیمی تر نگاشته شده است، شکل نخستین معنویتی را بازمی نماید که بر گنوسیس^۱ یا «شناخت» تأکید می کند، شناخت عرفانی، شناخت خدا و وحدت ذاتی نفس با خدا. این معنویت معمولاً «گنوسی» توصیف می شود، اما در جهان باستان در مورد استفاده از این لفظ بحث و جدل وجود داشت و تا امروز نیز در میان پژوهشگران ادامه یافته است. این تقریب مستقیم به خدا، آن گونه که در معنویت گنوسی یافت می شود، به هیچ واسطه ای نیاز ندارد — هر چه باشد، خدا روح و نور درون است — و اسناد کلیسای نخستین و بدعت شناسان (شکارچیان

1. gnōsis

بدعت) متعلق به آن نشان می‌دهند که کشیش‌ها و اسقف‌ها علاقه‌ای به این گنوسی‌های آزاداندیش نداشتند. متون بدعت‌شناسان پر از اتهاماتی است مبنی بر این که گنوسی‌ها در فعالیت‌های نامشروع خود تفکرات شریرانه‌ای را پذیرفته‌اند. مجادله کار پسندیده‌ای نیست و اسنادی که اهداف مجادله‌آمیز دارند، مانند اسناد بدعت‌شناسان، غالباً می‌کوشند رقبای خود را با برانگیختن بدگمانی نسبت به شیوه تفکر و روش زندگی آن‌ها بی‌اعتبار کنند. انجیل گنوسی یهودا با متهم ساختن رهبران و اعضای کلیسای راست‌کیش نوظهور به انواع رفتارهای ننگین با آن‌ها مقابله‌به‌مثل می‌کند. بنا بر انجیل یهودا، این مسیحیان رقیب صرفاً نوکران خدایی هستند که بر این جهان پایین فرمانروایی می‌کند، و زندگی آن‌ها بازتابی است از راه‌های نفرت‌انگیز او.

انجیل یهودا از شیث، که او را به خوبی از طریق سفر پیدایش کتاب مقدس می‌شناسیم، نام می‌برد و نتیجه می‌گیرد که انسان‌هایی که از شناخت خداوند بهره‌مندند به نسل شیث تعلق دارند. پژوهشگران اغلب این شکل خاص از اندیشه گنوسی را شیثی می‌نامند. در داستانی که سفر پیدایش نقل می‌کند، شیث، سومین پسر آدم و حوا، پس از خشونت‌هایی غم‌انگیز در نخستین خانواده بی‌سر و سامان متولد شد، خشونت‌هایی که مرگ هابیل و تبعید قائن (قابیل - م) را به دنبال داشت. چنین القا می‌شود که شیث نماینده آغازی تازه برای بشریت است. پس تعلق به نسل شیث، بنا بر انجیل یهودا و متون مشابه شیثی، به معنای تعلق به بشریت روشنایی یافته است. این است بشارت نجات در متونی شیثی مانند انجیل یهودا.

در بخش میانی این انجیل، عیسی اسرار عالم را به یهودا می‌آموزد. در انجیل یهودا، همچون دیگر متون گنوسی، عیسی در اصل آموزگار و آشکارگر حکمت و شناخت است، نه نجات‌بخشی که از برای گناهان جهان می‌میرد. در نظر گنوسی‌ها مسئله اصلی زندگی انسان گناه نیست بلکه جهالت است، و بهترین شیوه حل این مسئله در پیش گرفتن راه شناخت است و نه راه ایمان. در انجیل یهودا، عیسی شناختی به یهودا - و به خوانندگان متن - می‌دهد که می‌تواند جهالت را ریشه‌کن کند و ما را به شناخت خود و خدا برساند.

با این حال، این بخش افشاگر انجیل یهودا می‌تواند برای خواننده امروزی نیز معضل‌هایی ایجاد کند. این معضل‌ها به‌ویژه از آن‌جا ناشی می‌شوند که دیدگاه شیخی مبتنی بر مکاشفه گنوسی از اساس متفاوت با فلسفه الهیات و کیهان‌شناسی‌ای است که میراث سنت اروپایی-آمریکایی ماست. روم و مسیحیت راست‌کیش عاقبت پیروز میدان شدند و، همان‌طور که بورخس روزگاری در مورد حکایات گنوسی‌ای که مطرح می‌کرد نوشته است، «اگر اسکندریه پیروز شده بود و نه روم، داستان‌های نامعقول و آشفته‌ای که در این‌جا خلاصه کردم منسجم، با عظمت و کاملاً عادی می‌بودند.» گنوسی‌های اسکندریه و مصر و انجیل یهودا هیچ‌یک در جنگ‌های الهیاتی‌ای که در قرون دوم، سوم و چهارم بیداد می‌کردند پیروز نشدند، و در نتیجه متونی مانند انجیل یهودا، با چشم‌اندازهای متفاوتشان، شامل نظراتی می‌شوند که امروزه نامعمول به نظر می‌رسند.

اما آن مکاشفه‌ای که عیسی در انجیل یهودا به یهودا می‌بخشد الهیات و کیهان‌شناسی‌ای را به تصویر می‌کشد که حتی در روزگار ما نیز پیچیده‌اند. خود این مکاشفه بُنمایه‌های مسیحی اندکی دارد، و، اگر فهم پژوهشگران از گسترش سنت‌های گنوسی درست باشد، ریشه‌های این نظریات ممکن است متعلق به قرن اول یا حتی پیش از آن باشد، یعنی متعلق به حلقه‌های فلسفی و گنوسی یهودی که پذیرای نظریات یونانی-رومی بودند. عیسی به یهودا می‌گوید که در آغاز الوهیتی نامتناهی و کاملاً متعال وجود داشت، و از طریق سلسله پیچیده‌ای از فیضان‌ها و آفرینش‌ها آسمان‌ها سرشار از نور و جلال الهی شدند. این الوهیت نامتناهی چنان رفیع است که هیچ اصطلاح محدودی نمی‌تواند آن را به کفایت توصیف کند؛ حتی واژه خدا، که به آن اشاره دارد، برای این الوهیت ناکافی و نامناسب است. با وجود این، عالم پایین قلمرو فرمانروایی فروتر و خدایی خالق است که نیرو («یاغی») یا یالداپاوت نام دارد و بدخواه و فرومایه است — از این‌جاست مشکلات جهان ما، از این‌جاست ضرورت شنیدن کلام‌های حکمت و آگاه شدن از نور الهی درون. از نظر این معتقدان، ژرف‌ترین راز عالم این است که درون

برخی انسان‌ها روحی الهی وجود دارد. اگرچه ما در جهانی ناکامل زندگی می‌کنیم که بیشتر اوقات قلمرو ظلمت و مرگ است، این قدرت را داریم که از ظلمت فراتر برویم و حیات را در آغوش بگیریم. عیسی برای یهودا تبیین می‌کند که ما برتر از این جهانیم، چراکه به عالم الوهی تعلق داریم. اگر عیسی پسر الوهیت است، ما نیز جملگی فرزندان الوهیتیم. همه آنچه باید انجام دهیم این است که برحسب شناخت الوهیت زندگی کنیم، و آن‌گاه روشنایی یافته خواهیم بود.

این انجیل، برخلاف انجیل‌های عهد جدید، یهودا اسخریوطی را چهره‌ای کاملاً مثبت و الگویی برای تمام کسانی معرفی می‌کند که آرزو دارند شاگرد عیسی باشند. احتمالاً به همین دلیل است که انجیل یهودا با داستان خیانت یهودا خاتمه می‌یابد نه با تصلیب عیسی. موضوع این انجیل بصیرت و وفاداری یهودا به عنوان الگوی شاگردی است. در پایان، او دقیقاً کاری را انجام می‌دهد که عیسی خواهان آن است. با این همه، در سنت انجیلی، یهودا — که نامش با «یهودی» و «یهودیت» گره خورده است — اغلب چونان یهودی شیریری توصیف می‌شود که عیسی را تسلیم می‌کند تا بازداشت و کشته شود، و از این طریق است که چهره انجیلی یهودای خائن آتش یهودستیزی را شعله‌ور می‌کند. یهودای انجیل حاضر می‌تواند این گرایش یهودستیزانه را خنثی کند. او کاری جز آنچه خود عیسی از او خواسته انجام نمی‌دهد، به عیسی گوش می‌سپارد و به او وفادار می‌ماند. در انجیل یهودا، یهودا اسخریوطی شاگرد محبوب و دوست عزیز عیسی از کار درمی‌آید. علاوه بر این، اسراری که او از عیسی می‌آموزد متأثر از نوعی سنت گنوسی یهودی‌اند و آموزگار این اسرار، عیسی، استاد و ربّی است. انجیل مسیحی یهودا با دیدگاهی یهودی — و مسلماً، با دیدگاه یهودی متفاوتی — از اندیشه گنوسی سازگاری دارد، و این اندیشه گنوسی یهودی است که چونان اندیشه گنوسی مسیحی تعمیم داده شده است.

در کتاب حاضر، عیسی این باور افلاطونی را بازگو می‌کند که هر کس ستاره خاص خود را دارد، و تقدیر انسان‌ها با ستاره‌هایشان مرتبط

است. عیسی می‌گوید که یهودا نیز ستارهٔ خودش را دارد. نزدیک به پایان متن، درست پیش از آن‌که یهودا در ابری نورانی شمالی نورانی بیابد و به روشن‌شدگی دست یابد، عیسی از او می‌خواهد که به سوی آسمان‌ها نگاه کند و ستارگان و جلوهٔ نور را ببیند. ستارگان بسیاری در آسمان وجود دارد اما ستارهٔ یهودا ویژه است. آن‌چنان که عیسی به یهودا می‌گوید: «ستاره‌ای که رهنماست ستارهٔ توست.»

مجلد حاضر نخستین نسخهٔ منتشرشدهٔ انجیل یهودا را در دوران جدید عرضه می‌کند. از زمان مطالعهٔ این کتاب در جامعهٔ مسیحی نخستین تا هنگامی که سرانجام آن را در مصر پنهان کردند، این نخستین نسخهٔ منتشرشدهٔ مشهور این انجیل استثنائی است. انجیل یهودا ظاهراً در دههٔ ۱۹۷۰ در مرکز مصر کشف شد، و سومین متن از دست‌نوشته‌ای (یا کتابی) پاپیروسی است که امروزه «دست‌نوشتهٔ چاکوس» نامیده می‌شود. از این انجیل فقط ترجمه‌ای قبلی به جا مانده، اما بدون شک این اثر به یونانی و احتمالاً در حدود نیمهٔ قرن دوم نگاشته شده است. این تاریخ با استناد به سخن ایرنایوس لیونی قطعی‌تر می‌شود، همو که از نخستین پدران کلیساست و در اثر خود به نام علیه بدعت‌ها، نگاشتهٔ حوالی سال ۱۸۰، به انجیل یهودا اشاره می‌کند. همان‌طور که گرگور وُرسِت در نوشتهٔ خود اثبات می‌کند، اکنون می‌توان انجیل یهودایی را که ایرنایوس و اشخاص دیگری پس از او به آن اشاره کرده‌اند با نسخهٔ موجود در دست‌نوشتهٔ چاکوس یکی دانست. (نخستین. — م) ترجمهٔ قبلی انجیل یهودا به احتمال زیاد کمی قدیمی‌تر از نسخهٔ موجود در دست‌نوشتهٔ چاکوس است که احتمالاً به آغاز قرن چهارم تعلق دارد، هرچند که تعیین قدمت آن از طریق کربن ۱۴ تاریخ‌گذاری اندکی کهن‌تر را نیز برای این دست‌نوشته مجاز می‌شمارد.

ترجمهٔ انگلیسی انجیل یهودا که در این جا منتشر می‌شود متکی بر کار گروهی رودولف کاسِر، ماروین میر و گرگور وُرسِت، با همکاری فرانسوا

گذار است. رودولف کاسر، استاد ممتاز دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ژنو در سوئیس، آثار بسیاری در حوزه مطالعات قبطی منتشر کرده و چندین دست‌نوشته یونانی و قبطی مهم را نیز تصحیح کرده است. ماروین میر، صاحب کرسی گریست^۱ در مطالعات مسیحی و کتاب مقدس در دانشگاه چپمن اورنج در کالیفرنیا، بخش عمده پژوهش‌هایش را بر متون مجموعه کتب نجع حمادی متمرکز کرده است. گرگور وُرسِت، استاد تاریخ مسیحیت در دانشکده الهیات کاتولیک آوکسبورک در آلمان، تحقیقاتی در حوزه مطالعات قبطی و مانوی انجام داده و منتشر کرده است. فرانسوا گدار، عضو پژوهشی در مؤسسه خاورشناسی دانشگاه شیکاگو، پژوهشگر زبان‌های قبطی و دموتی است. پروفیسور کاسر از سال ۲۰۰۱ با همکاری فلورانس داربر، متصدی موزه، و (از سال ۲۰۰۴) پروفیسور وُرسِت وظیفه خطیر و دشوار جمع‌آوری و تنظیم قطعات بزرگ و کوچک پاپیروس دست‌نوشته را پذیرفت که نیازمند بازسازی اساسی بود. آنچه در این مجلد منتشر می‌شود ترجمه انگلیسی متن بازیابی‌شده انجیل یهوداست که همه مترجمان با آن موافقت کامل دارند.

در متن ترجمه، شماره صفحات دست‌نوشته در کروشه ([...]) آمده است و، در یادداشت‌ها و تفسیرهای آتی، با این شماره صفحات به بخش‌های متعلق به متن ارجاع داده می‌شود. کروشه‌ها برای نشان دادن جافتادگی‌ها (افتادگی‌های متن که ناشی از پاک‌شدگی جوهر یا پوسیدگی پاپیروس‌اند)، و جافتادگی‌های ترمیم‌شده نیز استفاده شده‌اند. در اسامی خاص یا واژه‌هایی که به طور جزئی ترمیم شده‌اند، جزئی در کروشه و جزء دیگر بیرون کروشه قرار گرفته تا آن بخش از نام یا واژه که در دست‌نوشته باقی مانده است مشخص شود. در مواردی که جافتادگی کوتاهی کمتر از یک خط از دست‌نوشته به نحوی قطعی احیاپذیر نبوده، سه نقطه در درون کروشه قرار گرفته است. در موارد جافتادگی‌های بیش از یک خط، در کروشه به تعداد

1. Grisct Professor

تقریبی خطوط مفقود اشاره شده است. از آن روی که دست‌نوشته در اصل قطعه‌قطعه است و بخش‌هایی از متن نیز توضیح‌ناپذیر مانده‌اند، چندین مورد جافتادگی طولانی همراه با تعداد قابل توجهی خط مفقود در متن وجود دارد. در مواردی، پرازنترهای شکسته (< ... >) برای اصلاح یک اشتباه در متن به کار رفته‌اند. به ترجمه‌های جایگزین و نکات تفصیلی مرتبط با ترجمه هم در پانویس‌ها اشاره شده است.

متن کامل دست‌نوشته چاکوس در نسخه انتقادی، به همراه کپی عکس‌ها، متن قبطی، ترجمه‌های انگلیسی، فرانسوی و آلمانی، یادداشت‌های مربوط به متن، پیش‌درآمدها، نمایه‌ها و جستاری در باب ویژگی‌های زبانی قبطی در آینده انتشار خواهد یافت. آنچه اینک می‌توانیم بگوییم این است که دست‌نوشته چاکوس کتابی شصت و شش صفحه‌ای و شامل چهار رساله است:

- نسخه‌ای از نامه پطرس به فیلیپ (صص ۱-۹)، که آن را از طریق دست‌نوشته هشتم نجع حمادی نیز می‌شناسیم.
- متنی با عنوان «یعقوب» (صص ۱۰-۳۲)، که نسخه‌ای از نخستین مکاشفه یعقوب در دست‌نوشته پنجم نجع حمادی است.
- انجیل یهودا (صص ۳۳-۵۸)
- متنی که موقتاً کتاب آلژونس (یا بیگانه، لقبی برای شیث، پسر آدم و حوا، در متون گنوسی) نام گرفته و تاکنون ناشناخته بوده است (صص ۵۹-۶۶).
- بنیاد مایسیناس برای هنر باستان این دست‌نوشته را در سال ۲۰۰۰ به دست آورد و در تابستان ۲۰۰۱ آن را به رودولف کاسر نشان داد. در هشتمین کنگره انجمن بین‌المللی مطالعات قبطی که در سال ۲۰۰۴ در پاریس برگزار شد، کاسر گزارشی از کار مستمر خود بر انجیل یهودا و دست‌نوشته چاکوس ارائه داد. از آن پس، این انجیل توجه و تأملات قابل ملاحظه‌ای برانگیخت و ما آن را در این جا منتشر می‌کنیم تا هرچه زودتر در دسترس عموم قرار گیرد.
- درست هنگامی که این مجلد در دست چاپ بود، تکه‌ای دیگر از یکی از

برگ‌های پایروسی انجیل یهودا، که بخش‌های پایینی صفحات ۳۷ و ۳۸ را نشان می‌داد، در جای خود قرار گرفت و توجه ما را به خود جلب کرد. ما به سرعت رونوشت و ترجمه‌ای از متن قبلی را در این صفحات گنجاندیم، اما دیگر نمی‌توانستیم در مقالات تفسیری این قطعات را بازنمایانیم. همان‌طور که در ترجمه اشاره خواهد شد، بخش پایینی صفحه ۳۷ ادامه صحنه‌ای را توصیف می‌کند که عیسی را به همراه شاگردان، پیش از آن‌که معبد را ببینند، نشان می‌دهد. متن اشاره می‌کند که پس از آن‌که عیسی به صحبت خود خاتمه می‌دهد و شاگردان از آنچه او می‌گوید آشفته می‌شوند، عیسی دوباره در روزی دیگر و برای گفتگویی دیگر نزد شاگردان می‌آید. در بخش پایینی صفحه ۳۸، این مطلب آمده است که شاگردان ظاهراً با ارائه گزارشی، به شیوه‌ای جدلی، از — به اصطلاح — خطاهای کاهنان در معبد به پرسش عیسی پاسخ می‌دهند، و همراه با این مطلب نیز نظراتی آمده است که بر تفسیر عیسی از رؤیای معبد و افراد حاضر در آن در صفحه ۳۹ و پس از آن پیشدستی می‌کنند. قرار گرفتن این قطعه بزرگ پایروس در جای خود، در عین حال که متن انجیل یهودا را به مراتب کامل‌تر کرد، به خط اصلی داستان و پیام این انجیل مسحورکننده نیز روشنایی بیشتری بخشید.

ترجمه انجیل یهودا به شیوه‌ای ارائه شده است که به فهم متن کمک می‌کند. مترجمان عناوینی فرعی، که در خود متن اصلی دیده نمی‌شوند، به متن داده‌اند تا ترجمه، ساختار و جریان متن را روشن‌تر سازند. مجموعه‌ای از پانویس‌های اساسی به ترجمه افزوده شده‌اند. در بخش تفسیرهای انجیل که پس از متن آن می‌آید، جستارهای رودولف کاسر، بارت دی اِرمِن، گرگور وُرسِت و ماروین میر نظراتی درباره چگونگی تفسیر انجیل یهودا ارائه می‌دهند. رودولف کاسر تاریخچه دست‌نوشته چاکوس را شرح می‌دهد و کار بازسازی متون این دست‌نوشته را توصیف می‌کند. بارت اِرمِن، مدیر دپارتمان مطالعات ادیان و صاحب کرسی جیمز ای. گری در دانشگاه کارولینای شمالی، دیدی اجمالی درباره بینش معنوی جایگزین در انجیل یهودا ارائه می‌دهد. گرگور

وُرس‌ت اظهارات ایرنا یوس لیونی و دیگر بدعت‌شناسان دربارهٔ انجیل یهودا را در پرتو متن باز یافته ارزیابی می‌کند. ماروین میر در تحلیل خود ویژگی‌های گنوسی-شیشی متن را می‌کاود و آن را به دیگر نوشته‌های ادبیات دینی زمانهٔ مسیحیت نخستین مرتبط می‌کند. این تفسیرها با پرسش‌های گوناگونی ارتباط دارند که انجیل یهودا مطرح می‌کند و از این رو می‌توانند به تبیین نکات تفسیری متنوعی کمک کنند. برخی از این نکات با یادداشت‌هایی غنی همراه‌اند که در انتهای هر بخش کتاب قرار گرفته‌اند و می‌توانند ما را به تفسیرهای ژرف‌اندیشانه فراخوانند یا باب خوانش‌های دیگر را بگشایند.

انجیل یهودا، که نزدیک به هزار و هفتصد سال مفقود بود، سرانجام پیدا شد. مؤلفان این مجلد امیدوارند این کتاب به شناخت و ارزیابی ما از مسیحیت نخستین، تاریخ، بالندگی و چندگونگی آن یاری رساند، و بر مسائل دیرپایی که از این دورهٔ شکل‌گیری نشان دارند روشنایی بیفکند.

انجیل یهودا

مقدمه: درآمد

[۳۳] روایت^۱ سرّی مکاشفه‌ای^۲ که عیسی طی یک هفته،^۳ سه روز پیش از به جای آوردن عید فصّح، از آن با یهودا سخن گفت.^۴

خدمت زمینی عیسی

چون عیسی بر زمین ظهور یافت، معجزات و شگفتی‌های عظیمی به نجات بشر خلق کرد. و از آن روی که برخی در طریق برائت [گام برمی داشتند]، لیک

۱. یا «رساله»، «گفتار»، «کلام» (قبطی، برگرفته از یونانی، لوگوس). آغاز این متن همچنین می‌تواند به گونه‌ای ترجمه شود که «کلام سرّی افشاکننده» یا «کلام سرّی روشنگر» خوانده شود. تعداد قابل توجهی واژه مشتق از یونانی به عنوان وام‌واژه در متن قبطی انجیل یهودا گنجانیده شده‌اند.
۲. یا «اعلام»، «بیان»، «اظهار» (قبطی، برگرفته از یونانی، apophasis). هیپولوتوس رومی در اثر خود ردّ بر همه بدعت‌ها (۶.۹-۱۸.۷) اثری دیگر را نام می‌برد که منتسب به شمعون موع است و همین عبارت یونانی در عنوان آن به کار رفته است: Apophasis megalē — مکاشفه (یا اعلام، بیان، گزارش) بزرگ. درآمد یا سرآغاز متن حاضر «روایت سرّی مکاشفه عیسی» خوانده می‌شود و زیرنوشته معرف عنوان، انجیل یهودا، در انتهای متن یافت می‌شود.
۳. به طور تحت‌اللفظی، «طی هشت روز». احتمالاً به یک هفته اشاره دارد.
۴. یا شاید، اما با احتمالی بسیار کمتر، «سه روز پیش از مصایب خویش». انجیل یهودا رویدادهایی را بنا به ترتیب زمان توصیف می‌کند که در دوره زمانی کوتاهی رخ می‌دهند که به خیانت یهودا به عیسی منتهی می‌شود. در عهد جدید، بسنجید با متی ۲۱: ۱-۲۶: ۵۶؛ مرقس ۱: ۱۱-۱۴: ۵۲؛ لوقا ۱۹: ۲۲-۲۸: ۵۳؛ یوحنا ۱۲: ۱۲-۱۸: ۱۱.

دیگران در گناهان خویش ره می سپردند، دوازده شاگرد فراخوانده شدند.^۱ وی شروع کرد به سخن گفتن با ایشان در باب رازهای^۲ و رای عالم و آنچه در پایان روی خواهد داد. اغلب او نه در سیمای خویش، که در هیئت کودکی در میان ایشان ظاهر می شد.^۳

صحنه ۱: عیسی با شاگردان گفتگو می کند: دعای شکرگزاری یا عشای ربانی

روزی او با شاگردان خویش در یهودیه بود، و ایشان را دید که گرد هم نشستند و فریاض دینی به جای می آورند.^۴ چون به شاگردان خود [نزدیک شد]، [۳۴] که گرد هم نشسته بودند و دعای شکرگزاری^۵ نان را می خواندند، خنده سر داد.^۶ شاگردان [او را] گفتند: «استاد، از چه روی دعای شکرگزاری^۷ [ما] را سخره می کنی؟ ما آنچه را درست است انجام داده ایم.»^۸

۱. در باب فراخواندن دوازده شاگرد بسنجید با متی ۱۰: ۱-۴؛ مرقس ۳: ۱۳-۱۹؛ لوقا ۶: ۱۲-۱۶.
۲. قبطی، برگرفته از یونانی، *mmustērion*، در این جا و در ادامه متن.
۳. *hrot* در قبطی صعیدی، که ما آن را به عنوان شکلی از *hrot* قبطی بُحیری، «کودک» در نظر می گیریم. این امکان نیز با احتمال بسیار کمتری وجود دارد که *hrot* شکلی از *hortef* قبطی بُحیری، به معنی «شیخ»، باشد. درباره ظهور عیسی به شکل کودک، بسنجید با کتاب سرّی یوحنا (دست نوشته دوم نجع حمادی)، ۲؛ مکاشفه پطرس رسول ۱۸، رد بر همه بدعت ها اثر هیپولوتوس رومی ۶. ۲۴. ۲، جایی که او در اثر خود روایتی نقل می کند که بنا بر آن کلمه (لوگوس) به شکل کودک بر والتینوس ظاهر می شود؛ انجیل توماس ۴. درباره ظهور عیسی به شکل شیخ، بسنجید با اعمال یوحنا، گفتار دوم شیث بزرگ، و مکاشفه پطرس در نجع حمادی. (برای آگاهی از ترجمه کامل کتاب سرّی یوحنا به فارسی ر.ک: ماروین میر، انجیل محرمانه: آموزش های پنهانی عیسی مسیح، ترجمه فرشته جنیدی (تهران: انتشارات تعالیم حق، ۱۳۸۴)؛ برای مطالعه در باب انجیل های گنوسی نجع حمادی ر.ک: استوارت هالروید، ادبیات گنوسی، ترجمه ابوالقاسم اسماعیل پور (تهران: هیرمند، ۱۳۹۵) و نیز الین پیگلز، انجیل های گنوسی، ترجمه ماشاء الله کوچکی میدی (تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۴). — م.)
۴. به طور تحت اللفظی، «اعمال دینی شان را تمرین می کنند (یا انجام می دهند)» (قبطی، تا حدی برگرفته از یونانی، *eu*rgumnaze etmntnoute*؛ بسنجید با تیموتاؤس ۴: ۷).
۵. قبطی، برگرفته از یونانی، *eu*reukharisti*.
۶. این صحنه، تا حدی روایات شام آخر، به خصوص تبرک نان، یا توصیفاتی از دیگر غذاهای مقدس در یهودیت و مسیحیت را به خاطر می آورد. حتی زبان خاص به کار رفته در این جا بیشتر برگزاری عشای ربانی در مسیحیت را به ذهن می آورد؛ بسنجید با انتقادات مضاعف انجیل یهودا به اشکال عبادت در کلیسای راست کیش نو ظهور. درباره خنده های عیسی، بسنجید با گفتار دوم شیث بزرگ ۵۶؛ مکاشفه پطرس ۸۱؛ و قطعات متعدد دیگر در خود انجیل یهودا.
۷. یا «عشای ربانی» (قبطی، برگرفته از یونانی، *eukharistia*).
۸. یا «مگر کار درستی نکرده ایم؟».